

листическите избраници. Общинските съветници трябва да използват общинската трибуна за критика на буржоазните порядки, за провеждане на широка агитация сред трудещите се. Основната задача е да се разгаря класовата борба, с крайна цел да се свалят буржоазното господство и се дойде до тържеството на социализма.

В навечерието на Общоевропейската война Кирков е депутат в Народното събрание. От пеговата трибуна и в отделни статии и речи той предупреждава както привържениците на Съглашението, така и тия на Централните сили, че за България ще бъде гибелен всеки път, освен пътя на мира и братството между балканските народи. Като депутат той заклежда националистическата завоевателна политика на българската буржоазия, обявява се заедно със своите другари в парламента против военните кредити.

Г. Кирков посреща с възторг Февруарската революция в Русия, «творец, на която е пролетарнатът». За него тази революция е «смъртоносен удар срещу империализма».

През лятото на 1917 г. Г. Кирков присъства като делегат (заедно с В. Коларов) на III Циммервалдска конференция в Стокхолм. От неговите кореспонденции от Стокхолм лъха любов към руската революция, увереност, че болшевиките са единствената сила, способна да доведе революцията докрай. В Стокхолм Г. Кирков подписва, заедно с делегатите на болшевиките, Стокхолмското възвание на Циммервалдската левица.

Заедно с цялата Партия Г. Кирков посреща Октомврийската революция като свое, собствено дело. Той пише известното нелегално възвание на Партията до всички трудещи се, и поспециално до войнишките маси на фронта, с което ги приканва да последват «примера на своите руски братя».

Георги Кирков беше един от първите, който видя банкрутството на II интернационал и постави въпроса за създаването на нов, комунистически интернационал, очистен от опортюнистическата идеология.

Разбира се, Георги Кирков заедно с цялата Партия по онова време носеше в себе си и слабостите на теснячеството. Но той, заедно с Д. Благоев, бе един от първите, който видя редица от тези недостатъци и подпомогна Партията да ги преодолее, да тръгне по пътя на болшеvizма.

Повален на легло от тежка болест, брейки се със смъртта, Кирков продължава да мисли за борбата. Той не престанно пита: «Как е Съветска Русия?». Неговият последен съвет е—Партията да върви смело под знамето на болшеvizма!

Петър Цанев

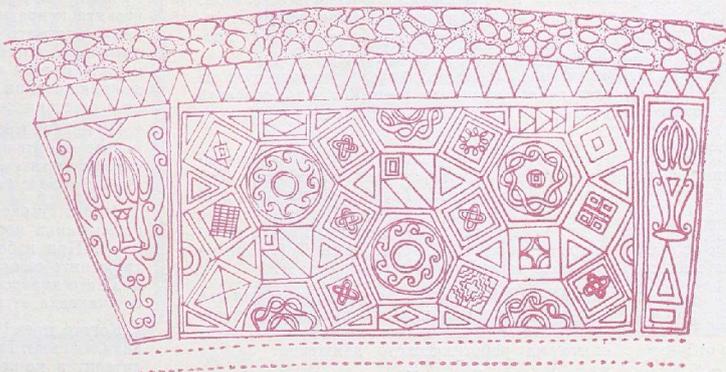

РИМСКА МОЗАЙКА

През римската епоха оградената с крепостни стени Сердика била застроена главно с обществени здания. Тук са се издигали сградите на градския съвет и преториума, бани и храмове, граждански базилики. Богатите сердикийци предпочитали да живеят в околността на този окован в камък и тухли град. Техните имения били разположени в красиви и плодородни места. Земите се обработвали от роби, по-късно от зави-

с. Обеля, което сега се проучва от Музея за история на София, е едно значително стопанство. Неговата архитектура е скромна, подчинена на домакинско-стопанските нужди. Около един голям правоъгълен двор са разположени складове, готварници, жилищни помещения.

На няколко километра от това имение, в днешното землище на с. Филиповци, е било разположено друго. На

Фрагмент от мозайчна настилка

симо население, а приходите от тях осигурявали на собственика им охолно съществуване.

В околността на Сердика са известни вече няколко такива римски вили. Всички те се отличават една от друга по своя характер и устройство и ни разкриват различни страни на живота през римската епоха. Откритата преди години вила при Висния медицински институт е разкошно жилище с богата архитектурна украса. Неговият собственик е бил почитател на изкуството и домът му е бил украсен с прекрасни скулптурни произведения. Вилата, открита в квартал Орландовци, пак представлява същинска малка крепост с кули по ъглите. Явно е, че нейният собственик е искал зад яките ѝ стени да се запази от зачестилите нападения на чужди племена, а може би и от гнева на робите си, които понякога се присъединявали към нападателите. Зашто разположените в околността на Сердика имения най-напред ставали жертва при така наречените варварски нашествия. Красноречиво свидетелство за това е загиването на имението при с. Обеля, което е станало вероятно при хунските нашествия през V в. на нашата ера. Имението при

доста голяма площ са били пръснати стопанските сгради и жилището на собственика. Проучването му е едва в своето начало. Но резултатите на направените досега на това място разкопки от Музея за история на София представляват голям интерес.

Разкрита бе част от голяма постройка, която в единия си край има полукръгла колонада. Колонадата е образувана от две концентрични дъги, външната от които има радиус 20 м. Външната дъга е имала висока плътна стена, а по вътрешната дъга на равни разстояния от по два метра са били разположени колонките. Колонадата е била покрита с едноскатен наклонен навътре покрив. С откритата си част тя е обрната на югоизток, а плътната ѝ стена я защитава от североизточните ветрове. По оста на сградата от колонадата се издава правоъгълно помещение, една по-затворена и защитена от горещина и студ стая. Пред колонадата се е простирал ограден двор, покрит някога навярно със зеленина и цветя.

Но най-хубавата украса на тази интересна постройка е пъстрата мозайка, която изцяло покрива пода на колонадата и помещението към нея. Мозай-

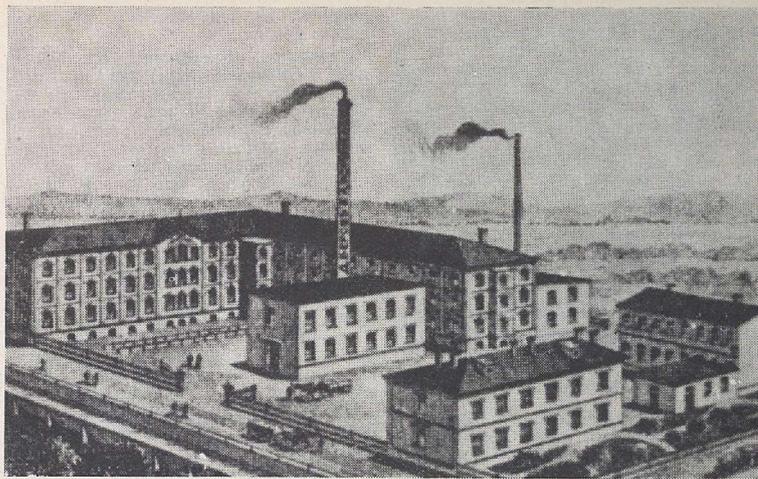
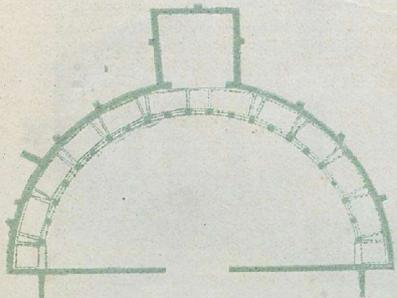
ката е изработена от дребни кубчета, чиято лицева повърхност е около един квадратен сантиметър. Камъчетата са в седем цвята — бяло, жълто, два тона сиво-синьо, виолетово, розово и червено. Бялото е мрамор, червеното — керамика, а другите цветове — пясъчници. Кубчетата са приготвявани на самото място, както показват остатъците от рязан на пръчки камък в същите тонове.

Цялата площ на дъговидната колонада е разпределена на правоъгълни пана, широки 2,5 м и дълги от 3,75 м до 5,5 м. Всяко пано представлява различна сложна орнаментална композиция. Едно от паната е разделено на 24 квадрата, запълнени с десет вида различни фигури. Друго представлява комбинация от плетеници и трапецовидни форми. Трето е запълнено с псевдомеандри, които затварят различно украсени квадратни полета. Между паната са източени трапецовидни форми, запълнени със стилизирани фигури, наподобяващи вази, издържани само в жълто, синьо и бяло. Тези разделители и спокойната рамка от бели и жълти триъгълници, която огражда паната, създават приятна отмора за око и подчертават още повече самите пестроцветни пана. Нензвестният художник мозаист е проявил истинско разточителство в богатството и разнообразието на използваните в тази мозайка мотиви. Самото изпълнение е много тънко, подреждането на кубчетата е направено с голямо умение.

Такива мозайчни настилки са много характерни за IV век на нашата ера. В самата Сердика с мозайки са били украсени подовите на двете по-стари църкви под днешната «Св. София», на банята, открита под новия хотел «Рила», на една римска сграда, чиито останки се откриха отчасти през тази година на ъгъла на улиците «Лега» и «Стамболийски». Последната мозайка е особено близка по мотиви до Филиповската. Но от нея бе запазен около един квадратен метър, докато във Филиповци досега са открити повече от 40 квадратни метра мозайчна настилка. Трябва да се предполага, че собственикът на римското имение, открито в землището на с. Филиповци, е извикал от Сердика опитен художник-мозаист, който да украси колонадата, предназначена за отмора и приятно прекарване на времето в отдалечената от града вила.

Магдалина Стапчева

Реконструиран план на колонадата с мозайка

Фабриката «Беров—Хоринек»

НАЧАЛОТО НА ТЕКСТИЛНАТА ПРОМИШЛЕНОСТ В СТОЛИЦАТА

През 1872—1873 год. турското правителство открило държавна текстилна фабрика за производството на войничко сукно в с. Бали ефенди (Княжево). С освобождението на страната от вековното иго фабриката станала собственост на българската държава, но не могла да възобнови дейността си. Нейната сграда била използвана за други цели. Това е първата текстилна фабрика в района на столицата.

Първа българска фабрика в София за вълнен текстил е фабриката на Беров—Хоринек в кв. „Подуяне“. Тя е построена през лятото на 1906 год. от търговеца Димитър Беров и австрийския поданик А. Хоринек, специалист в текстилното производство. Капиталът на фабриката възлизал на около 370.000 златни лева, от които 225.000 били инвестирани в машини. В техническо отношение фабриката била на едно от първите места сред българската вълнена текстилна промишленост. Предприятието притежавало парни и електрически двигатели с обща мощност от 135 к. с., 39 механични стана за тъкане, две преси за апретурга, една от които била хидравлична и имала налягане от 250 тона, а другата — валцова, с 40 тона налягане. Освен това към фабриката била построена и модерна бояджийска апаратура. При тези условия годишното ѝ производство достигало до 100.000 м тъкани, голяма част от

която се продавала на вътрешния пазар.

След Първата световна война фабриката преминала в ръцете на специално основаното за целта белгийско акционерно дружество. Мощността на двигателите била увеличена на 420 к. с., удвоен бил и броят на тъкачните станове. На това техническо ниво фабриката работила през следващите години и така бе заварена от национализацията на индустрията през 1947 год.

През 1912 год. край с. Папчарево била построена вълнено-текстилна фабрика, специализирана за производството на прежда — фабрика «Гъбенски, Савов и Ничев». Недостатъчният капитал, с който разполагали собствениците, въпреки че през 1919 год. той бил увеличен, не позволил да се осъществи едно по-голямо производство. В най-добрите случаи предприятието обработвало не повече от 20 т местна и чуждестранна вълна.

Памучната текстилна промишленост в столицата получила по-силно развитие след Първата световна война. Тогава започнала да работи текстилната фабрика на акционерно дружество «Платно», построена през 1922 год.

Но най-крупната памучно-текстилна фабрика била открита през 1928 год. Това е предприятието «Фортуна» (дн. «Г. Димитров»), собственост на акцио-